

מסלולים דיגיטלים

ארץ וטבע

מסלול מונגש בשמורת דן

ידין רומן

צילומים: דיטה קול

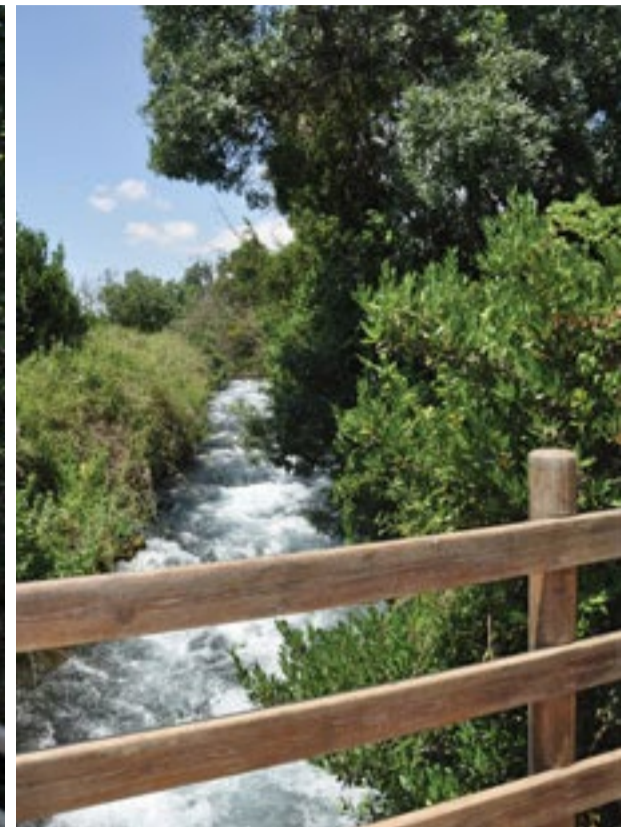
תחילת השביל המונגש בשמורת דן

בין פלגי המים

השביל הנגיש בשמורת תל דן

השביל מתחיל ברחבת החנייה של השמורה, משם הוא עובר על גשרון מעל הערוץ העיקרי של פלגי הדן וממשיך ממערב לערוץ עד לגשרון נוסף, שם הוא מתפתל מזרחה אל מרכזה של השמורה. פנייה ימינה מביאה את המטייל אל מרפסת תצפית על אחד הערוצים הגועשים של הדן.

מרפסת התצפית המשקיפה על הנחל

עין דן

עין דן, מעיין נחל דן, נובע בשורה ארוכה של נביעות למרגלות גבעת התל. על התל עצמו נובע מעיין נוסף, עין לשם, שאינו קשור כלל למעיין הדן והוא למעשה נביעה עצמאית הניזונה ממקורות תת-קרקעיים אחרים. בהולכנו שמאלה בקצה השביל – עד למרפסת תצפית הצופה על אחד הפלגים – אנחנו הולכים למעשה לאורך שורת הנביעות, שמשתרעת מזרחה לאורך כמה מאות מטרים נוספים.

בניגוד לכל הערים העתיקות האחרת בישראל, בתל דן סבלו מעודף מים. בין השיחים מבצבצות הטראסות העתיקות שהקיפו את התל ואפשרו למים להתנקז החוצה, אל האפיק, בין אבניהן. אנשי דן נאלצו לבנות מערכות ניקוז שתוציא את עודפי המים מתוך העיר.

מרפסת התצפית נוכל לצפות אל המים הגועשים באחד מערוציו הרבים של הדן. מעיין הדן מספק כ-250 מיליון מ"ק מים בשעה (כ-9-8 מ"ק בשנייה!). זהו המעיין הגדול ביותר במזרח התיכון ואחד המעיינות הגדולים ביותר בעולם. המים הם מי הגשמים והשלגים המחלחלים במדרונותיו של הרר חרמון וזורמים במערכת תת-קרקעית אל נקודת הנביעה. איכות המים המגיעים דרך מערכת תת-קרקעית זו גבוהה במיוחד – רק 10 מ"ג כלור לליטר.

בריכת השכשוך (Mboesch)

בריכת השכשוך

השביל ממשיך דרך העצים הגבוהים של הדן, המשתייכים בחלקם למינים הגדלים רק ליד גדות של מים זורמים עם מליחות נמוכה. מין שכזה הוא הדולב המזרחי, אחד העצים הבולטים בשמורה. בשביל עובר ליד בריכת השכשוך, המותאמת לרחצת אנשים עם מוגבלויות תנועה.

תל דן

בריכת השכשוך עומדת למרגלות התל העתיק של דן. השביל עולה אל התל ומלווה את החומה המרשימה של התל, המתוארכת לתקופה הישראלית. החומה בנויה מאבני גוויל מבזלת, ובראשה נקבעו אבנים קלות יותר מאבן טרווטין, אותו סלע נחלים הנוצר בעקבות שקיעות הגיר המומס במי מעיינות הדן.

שרידי החומה והסוללה הכנענית בתל דן

השער הישראלי (Hanay)

השער הישראלי

שער החומה, ובעיקר רחבת השער, הוא אחד השרידים המרשימים ביותר מהתקופה הישראלית. רצפת הרחבה המקורית מוקפת במקומות ישיבה, שם נהגו להתכנס זקני העיר שדנו ושפטו בענייני תושבי המקום. מושל העיר ישב ככל הנראה על פלטפורמה מוגבהת, שמעליה הוצב אפריון. ברחבת השער – אחד מהמקומות החשובים ביותר בערים של תקופת המקרא – התגלו שרידי פולחן.

על פי המסופר בתנ"ך חיו בני שבט דן במרכז הארץ, אך משלא עמדו בלחץ הפלשתים הם עלו צפונה וכבשו את דן (ליש). לפי המקרא בנה כאן ירבעם בית במות והציב בו עגל זהב. קשה לאשש או להפריך את הטענה המקראית, אך שרידי במת פולחן מרשימה התגלו במרכז התל.

ממצא מרתק מהתקופה הישראלית הוא שבר לוח בזלת הנושא כתובת חקוקה מימי מלך דמשק הארמי בן-הדד. בכתובת מוזכר "בית דוד", והחוקרים גורסים שכן הדד מתפאר בה בניצחונו על בית דוד. זו עדות כתובה ראשונה על בית דוד, והיא מתוארכת למחצית השנייה של המאה ה-9 לפסה"נ.

"שער אברהם" – השער הכנעני

מהשער הישראלי השביל הנגיש ממשיך צפונה ומגיע אל הסוללה האדירה שהקיפה את היישוב בתקופת הברונזה התיכונה ב' – 1550-1750 לפנה"ס. הסוללה הזו מקיפה למעשה את כל התל והיא התנשאה לגובה של יותר מעשרה מטרים. בראש הסוללה נבנתה חומת העיר. הסוללה עצמה, יותר מ-60 מטר רוחבה, נבנתה משכבות עפר, אבן, חצץ וחומרים אחרים. החלק החיצוני של הסוללה הוחלק על ידי אבנים קטנות ועפר רטוב על מנת להקשות את העליה לחומה לאורך החלק החיצוני הזה – שנקרא "חלקלקה". זו מערכת הגנתית שנכנסה לשימוש בד בד עם המצאת איל הניגוח – או איל הברזל, ומנעה מהאויב להגיע עם האיל אל החומה או לחפור מתחתיה על מנת להפילה.

"שער אברהם" – השער הכנעני (Mboesch)

השביל מוביל אותנו אל אחד הממצאים המרתקים ביותר שהתגלו בחפירות הארכיאולוגיות – שער שלם לגמרי בתוך הסוללה, עשוי מלבני בוץ ובעל משקוף מקושט. למעשה השער עשוי משלוש קשתות – אחת בתוך השנייה. הקשת היא אלמנט ארכיטקטוני מאוד חזק שמאפשר קירוי מפתחים גדולים במקומות שאין בהם עצים היכולים לשמש בתפקיד הזה. עד לגילוי השער הזה חשבו שהקשת הומצאה מאות שנים לאחר מכן, בתקופה הרומית לכל המוקדם. סככה ומערכת של חיזוקים בשער עצמו מגינים כיום על הממצא הזה. השער נקרא על שם אברהם בירן, הארכיאולוג שחפר את תל דן במשך שנים ארוכות וגילה את הקשת.

ברחבה שליד השער הותקנו ספסלים ומקומות ישיבה.

בית אוסישקין

לא חייבים לחזור מכאן לנקודת ההתחלה – ניתן לצאת אל כביש הגישה לאתר דרך שער יציאה בגדר המקיפה את השמורה. השער נמצא בין "שער אברהם" לשער הישראלי. מכאן מומלץ להגיע לבית אוסישקין, המוזיאון האזורי לטבע ולארכיאולוגיה. במקום מוצגים החי והצומח של עמק החולה, הגולן והחרמון ותערוכה המוקדשת לתולדות התיישבות האדם בעמק החולה, בה ממצאים מרתקים מהחפירות בתל דן. הביקור במוזיאון מונגש לכל אורכו.

טיול נעים!

(באדיבות בית אוסישקין)

מסלולים דיגיטלים

ארץ וטבע

מו"ל דיטה קול
מו"ל ועורך ראשי ידן רומן

עריכה מאיה קולסקי
עריכה גרפית עינת פרלמן רוגל
מערכת היידי גלייט, מאיה רומן

פרסום גילה שמריהו

מחלקת מנויים:

טלפון: 03-6912211 פקס: 03-6091890

customerservice@eretz.com

מו"ל מגאזין "ארץ הצבי" בע"מ

© כל הזכויות שמורות

למגאזין "ארץ הצבי" בע"מ 2015.

מאמרים, מכתבים וצילומים יש לשלוח אל
משרדי המערכת:
המערכת אינה אחראית להחזר כתבי יד
וצילומים.

כתובת המערכת מגאזין "ארץ הצבי"
בע"מ

מעבר יבוק 5, תל-אביב 6744007

טלפון 03-6912211

צילום השער: דיטה קול

מהדורה ראשונה יולי 2015

